

CEE

bankwatch
network

Friends of
the Earth
Europe

A nyilvánosság ereje

Társadalmi részvétel az európai uniós források előkészítésében, végrehajtásában és ellenőrzésében

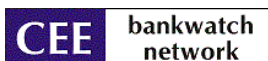
Példák a közép- és kelet európai régiókból

2005

A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTvSz) célja a természet egészének védelme, programjának középpontjában a fenntartható fejlődés megvalósításának elősegítése áll, ami a gazdasági, ökológiai és szociális kérdések együttkezelését követeli meg. Az MTvSz 1989-ben alakult 32 tagcsoporttal, azóta dolgozik hazánk természeti értékeinek megóvásáért, a biológiai sokféleség megőrzéséért, valamint a környezetszennyezés csökkentéséért, megelőzéséért. Az elmúlt 10 évben taglétszámunk többszörösére nőtt, így jelenleg 28 ezres tagságunk 93 tagszervezetben fejt ki tevékenységét. www.mtvshu

A Közép-Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózat célja, hogy megelőzze a nemzetközi pénzügyi támogatások környezetileg és szociálisan káros hatásait, valamint támogassa az alternatív megoldásokat és a társadalmi részvétel erősítését. Az 1995-ben alakult KKE Bankfigyelő hálózat egy nemzetközi civil szervezet, melynek jelenleg Közép-Kelet-Európából és a Balkánról 12 országban vannak tagjai. A hálózat alapvető célja, hogy ellenőrizze a nemzetközi pénzügyi intézmények tevékenységét a régióban, és hogy megfelelő alternatívákat kínáljon. Az MTvSz 2003 óta működik együtt a Bankfigyelő Hálózattal, 2004 óta társult tagja. www.bankwatch.org

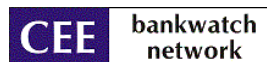

A Föld Barátai Európai Hálózata több mint 30 nemzeti civil környezetvédő szervezet több ezer helyi csoportját összefogó európai hálózat. Fenntartható megoldásokat támogat, melyek figyelembe veszik mind az emberek, mind földünk közös jövőjét. Kampányai széles területet ölelnek fel: klímaváltozás, energia, ökoadózás, nukleáris biztonság, biotechnológia, globalizáció. Az MTvSz 1995 óta tagja a szervezetnek. www.foeeurope.org

Megalapozott tapasztalatok a területfejlesztésben és a társadalmi részvételben:

A Magyar Természetvédők Szövetsége 1999 óta foglalkozik területfejlesztési kérdésekkel. 2000 óta veszünk részt ezzel kapcsolatosan nemzetközi együttműködésekben. Célunk, hogy a fejlesztési tervekbe beépüljenek a fenntartható fejlődés szempontjai, valamint kialakuljon a társadalmi részvétel intézményrendszere és gyakorlata. Az MTvSz koordinálja a regionális és nemzeti környezetvédő civil együttműködést a regionális politika területén.

A kiadvány megjelenését a UK Foreign and Commonwealth Office Global Opportunities Fund támogatta.

A nyilvánosság ereje

Társadalmi részvétel az európai uniós források
előkészítésében, végrehajtásában és
ellenőrzésében

.

Példák a közép- és kelet európai régióból

.

Magyar Természetvédők Szövetsége
Közép-Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózat
Föld Barátai Európai Hálózata

Budapest
2005

Tartalom

Az uniós fejlesztési támogatások Közép-Kelet-Európában	4
Civilek: fontos szereplők a közpénzek elköltésének ellenőrzésében.....	4
Részvételi elv	5
Miért fontos a társadalmi részvétel?.....	5
Partnerség az elméletben és a gyakorlatban.....	6
Társadalmi részvétel az SKV és KHV segítségével.....	7
Követendő példák Közép-Kelet-Európából	8
<i>Magyarország:</i> Környezetvédő civil képviselők demokratikus választása	8
<i>Magyarország:</i> Civilek közreműködnek a pályázatok környezeti értékelésében.....	8
<i>Lengyelország:</i> Civilek részvétele a Kohéziós Alap működésében.....	9
<i>Litvánia:</i> Számítanak a civilek véleményére egy ISPA által támogatott hulladéklerakó tervezésében	9
<i>Litvánia:</i> Civil nyomásra átlátható és szabályos közbeszerzési folyamat.....	10
<i>Szlovákia:</i> Anti-korrupciós intézkedések egy civil szervezet nyomására	10
Igény a civil szervezetek megerősítésére	10
Ajánlások	11

A nyilvánosság ereje

A strukturális, kohéziós, vidékfejlesztési, előcsatlakozási alapok a szolidaritás egyik legfontosabb eszközei az Európai Unióban. Az EU költségvetésének harmadát kitevő alapok meghatározó módon formálják a fogadó országok, régiók hosszú távú fejlődését. A források hatékony, átlátható és környezetileg fenntartható felhasználása mind az azt felhasználó országok, mind az európai adófizetők alapvető érdeke.

Ehhez járulhat hozzá nagymértékben a civil szervezetek bevonása az EU-ból érkező pénzügyi forrásokhoz kapcsolódó folyamatokba, az előkészítést, megvalósítást és ellenőrzést végző bizottságok munkájába és környezetvédelmi szempontú felügyeletébe.

Ez a kiadvány megpróbálja bemutatni ennek a részvételnek a fontosságát, lehetséges módjait és ehhez kapcsolódó ajánlásainkat. A kiadvány a közép-kelet-európai országokkal foglalkozik, mivel ezek az országok az elsődleges célterületei ezeknek a forrásoknak.

Az uniós fejlesztési támogatások Közép-Kelet-Európában

Régióink országai 2000-től kezdődően vehették igénybe az Unió különböző fejlesztési forrásait, az előcsatlakozási alapokat (ISPA, PHARE, SAPARD). A csatlakozástól kezdődően a 2004-től 2006-ig tartó időszakban már a „normális” strukturális, kohéziós és vidékfejlesztési forrásokhoz jutunk hozzá. Jelenleg folyik a 2007-2013-as időszakra vonatkozó fejlesztési programok készítése, melyek jelentősen meghatározzák nemcsak hazánk, de az egész régió fejlődésének irányát. Ezek a Brüsszellel 2006 első felében egyeztetett programok teszik lehetővé a forrásokhoz való tényleges hozzájutást. Ezzel párhuzamosan az Európai Parlament és az Európai Bizottság az év folyamán fogadja el a 2007-2013-as időszak fejlesztési terveihez kapcsolódó szabályokat és stratégiai irányelveket.

Civilek: fontos szereplők a közpénzek elköltésének ellenőrzésében

Civil szervezetek fontos szerepet játszhatnak az EU alapokhoz kapcsolódó tervezésben, végrehajtásban és ellenőrzésben. A civil szervezetek nemcsak a hibákra hívhatják fel a figyelmet, hanem másfajta megoldási módokat, alternatívákat is fel tudnak mutatni. Azzal, hogy különböző szempontrendszerrel visznek a rendszerbe, felhívhatják a közvélemény figyelmét a problémákra, ellenőrizhetik a hivatalok munkáját, hozzájárulnak az adófizetők pénzéből keletkezett források felhasználásának átláthatóbbá, hatékonyabbá és demokratikusabbá tételéhez.

A civil részvétel hozzájárulhat továbbá, hogy a jobb minőségű, környezeti, szociális szempontokat is figyelembe vevő beruházások kerüljenek támogatásra. Csökkentheti a különböző építőipari és egyéb lobbik káros befolyását a források elosztásánál és esélyt ad a korrupció megelőzésére. A döntéshozatalban való

A nyilvánosság ereje

társadalmi részvétel erősödésével együtt nő a demokratikus politikai kultúra. A civilek szakértelme a kormányzat behatárolt adminisztratív kapacitásait is növelheti.

A környezet- és természetvédő civil szervezetek bevonása ezekbe a folyamatokba különösen fontos. Ez esélyt ad arra, hogy a források elosztásánál figyelembe vegyék a fenntartható fejlődés elveit, a vonatkozó uniós és nemzeti környezet- és természetvédelmi jogszabályokat, valamint elkerülhető lehet, hogy a támogatott beruházások környezeti károkat okozzanak.

Természetesen a civilek bevonása az EU alapok működésébe csak egy a számos megteendő lépés közül, mely növeli az átláthatóságot. Ezt ki kell egészíteni a különböző jogszabályi változások egész sorával (beszerzések tisztasága, különböző ügynökségek felelőssége, pályázatok elbírálásának folyamata stb.).

Részvételi elv

Az EU alapokhoz kapcsolódó munkájukat a civilek általában a hivatalos struktúrákon kívül végzik. Habár van rá példa, hogy bevonják őket a nemzeti vagy regionális testületekbe a folyamat különböző állomásain. Ilyen testületek lehetnek:

- Munkacsoportok a programozási dokumentumok elkészítésére.
- Irányító Bizottságok a megvalósítás figyelemmel kísérésére.
- Monitoring Bizottságok a különböző Operatív Programok megvalósításának ellenőrzésére.

Az ilyen együttműködések a különböző hatóságok és civilek között az EU alapokhoz kapcsolódó jogszabályokban lefektetett részvételi elvre épülnek. A civilek képviselőket választanak ezekbe a testületekbe, akik rendszeresen tájékoztatják az őket delegáló közösséget a munkájukról.

Miért fontos a társadalmi részvétel?

Egy az Európai Bizottság számára a társadalmi részvételről készült tanulmány¹ megállapítja, hogy a részvételi elv a következők miatt volt fontos és sikeres az EU alapok működése során:

- Szélesebb körű részvétel nagyobb legitimitást ad az Unió kohéziós politikájának.

¹ John Kelleher, Sarah Batterbury & Elliot Stern. "The Thematic Evaluation of the Partnership Principle. Final Synthesis Report." The Tavistock Institute, February 1999.

A nyilvánosság ereje

- A megfelelően megvalósított részvétel hozzájárul az alapok jobb koordinációjához.
- A partnerek bevonása növeli az átláthatóságot.
- A társadalmi partnerek bevonása a közhiedelemmel ellentétben a források jobb abszorpciójához is hozzájárul, a megfelelőbb projekt kiválasztáson és az információk szélesebb körű terjesztésén keresztül.

Partnerség az elméletben és a gyakorlatban

Az EU alapok jelenlegi szabályozása² szerint „a tagországoknak biztosítaniuk kell a regionális és helyi hatóságok, gazdasági és szociális partnerek, valamint más érintett illetékes szervek széles körű és hatékony bevonását az EU alapok tervezésébe, megvalósításába és ellenőrzésébe.

Ennek a homályos megfogalmazásnak az eredményeképpen, mely a nemzeti hatóságok jóakarátára bizza a részvételi elv megvalósítását, a gyakorlat nagymértékben eltér a különböző országokban.

Míg egyes hatóságok az elvet komolyan veszik és meghívják a civilek képviselőit a hatóságok és a gazdasági partnerek mellett a rendszer különböző fokán álló testületekbe, addig (gyakran akár ugyanabban az országban) más hatóságok teljesen mellőzik őket.

Még abban az esetben is, ha a civilek be tudnak kapcsolódni a hivatalos folyamatokba számos problémával szembesülnek:

- Az információkhoz való hozzáférés korlátozott.
- Tisztázatlan és gyakran változó szabályok, felelősségi rendszerek.
- Átláthatatlan működés, projekt kiválasztás.
- Kapacitások hiánya.

A 2007-2013-as időszakban az Európai Bizottság több jogosultságot kíván adni a tagállamoknak a források elosztása és ellenőrzése során. Ennek a decentralizációnak, – miközben a források is jelentősen megnőnek - mindenképpen együtt kell járnia a társadalmi részvétel megerősödésével. E nélkül túl nagy hatalom koncentrálódik a nemzeti irányító hatóságok kezében, mely a tapasztalatok alapján könnyen vezethet a pénzek hatékonytalan felhasználásához és korrupcióhoz. Az új szabályozás tervezete most van kialakulóban. Egyes erők a partnerség csökkentésére törekednek, de ennek ellenére eddig kis mértékű haladás tapasztalható. Mivel legtöbb Unió által finanszírozott beruházásnak jelentős környezeti hatása van, a környezetvédő civil szervezetek konkrét megemlítése nem hiányozhat a szabályozásban a felsorolt partnerek közül. E mellett szükség van

² Council Regulation (EC) No 1260/1999 of 21 June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds.

A nyilvánosság ereje

arra, hogy egy minimum követelmény rendszer is létrejöjjön a partnerség gyakorlati megvalósulásának szabályozására (pl.: információkhoz való hozzáférés, véleményezési folyamat lépései stb.)

Társadalmi részvétel az SKV és KHV segítségével

Az EU alapok szabályozásában lefektetett részvételi elv mellett a Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) és a Környezeti Hatásvizsgálat (KHV) teremti lehetőséget a társadalmi részvétel megvalósulására.

Mind az SKV, mind a KHV, - melyek célja a negatív környezeti hatások megelőzése - lebonyolítását előíró jogszabályok kötelezővé teszik a széles körű konzultációkat. Ezek végeredményének hatással kellene lennie a döntésekre (pl.: alternatívák figyelembe vétele, kárenyhítés). Mindez különösen fontos az Unió által támogatott nagy infrastrukturális beruházások során, melyeknek súlyos környezeti hatásai lehetnek.

A KHV-t konkrét beruházások megvalósítása előtt kell készíteni, melybe be kell(ene) vonni az érintett lakosságot is. Az SKV-t már egy korábbi és átfogóbb fázisban, a különböző tervek, programok alkotásával párhuzamosan kell végrehajtani. Az SKV-t az EU minden tagállamának el kell készítenie a 2007-2013-as programozás időszakra készülő fejlesztési tervekhez. Ha megfelelően alkalmazzák, a KHV és az SKV hozzájárulhat a fejlesztések környezetileg káros hatásainak csökkentéséhez. Sajnos az eddigi tapasztalatok az uniós alapokból finanszírozott nagy infrastrukturális beruházásokkal kapcsolatban azt mutatják, hogy a környezeti hatásvizsgálatok lebonyolítása számos fogyatékkal küzd.

Túl gyakran a KHV során a konzultációk egyszerűen elmaradnak, vagy a helyi lakosság és a civil szervezetek véleményét nem veszik figyelembe. Jellemző, hogy a KHV azután készül, hogy a beruházás alapvető paramétereiről már döntés született (pl.: beruházás helyszíne, autópálya útvonala, technológia)³. Így a KHV sokszor csak a zárt ajtók mögött előre meghozott döntések szentesítését szolgálja ahelyett, hogy alapot adna a megfelelő alternatíva kiválasztására és a beruházás jobbítására. Egy ilyen szemléletmód csak lejárhatja a KHV-t és az adófizetők pénzének elfecsérléséhez vezet.

³ Többek között ez történt például a következő előcsatlakozási alapokból finanszírozott infrastrukturális beruházások esetében: Szófia-Pernik autópálya Bulgáriában, Prága-Drezda autópálya Csehországban, Észak-nyugati Hulladékgazdálkodási rendszer Észtországban, Szolnok Térségi Hulladékgazdálkodási Rendszer Magyarországon, Bielsko-Biala-Cieszyn autópálya Lengyelországban. Az esetek részletes leírása megtalálható: *Making EU Funds Work for People and the Environment: Case Studies from Central and Eastern Europe*. CEE Bankwatch Network & Friends of the Earth Europe, June 2004.

A nyilvánosság ereje

A 2007-től jelentősen megnövekvő uniós források is megkövetelik, hogy ezek a folyamatok tisztességesen menjenek végbe. Első lépésként a 2005-ös év folyamán a 2007-2013-as időszakra vonatkozó fejlesztési tervekhez kell megfelelő konzultációs folyamatok segítségével elkészíteni az SKV-t. Ennek a szabályozás szerint a tervezéssel párhuzamosan kell lezajlania.

Követendő példák Közép-Kelet-Európából

Ebben a részben megpróbálunk röviden bemutatni néhány előremutató, követendő példát a civil szervezetek részvételére az EU alapok működtetésével kapcsolatban.

Magyarország: Környezetvédő civil képviselők demokratikus választása

A zöld szervezetek képviselői minden tavasszal az immár 15 éves múltra visszatekintő Környezet- és Természetvédő Szervezetek Országos Találkozója keretében választják meg képviselőiket a különböző hivatalos testületekbe, köztük az EU alapokkal kapcsolatos bizottságokba. A találkozón bármely környezetvédelemmel foglalkozó hivatalosan bejegyzett, vagy be nem jegyzett szervezet egy szavazati joggal vehet részt. Utóbbiaknak két ajánló szükséges. A több száz szervezet és több mint félezer résztvevő által látogatott találkozón megszervezett választás megfelelő háttérrel és legitimitást ad a delegáltaknak. Ezzel elkerülhető az is, hogy a kormányzat az általa kiválasztott szervezetekkel és emberekkel működjön együtt. A megválasztott személyeknek rendszeres időközönként be kell számolniuk tevékenységükről.

Magyarország: Civilek közreműködnek a pályázatok környezeti értékelésében

A Regionális Operatív Program Irányító Hatóság (ROP IH) felkérte a Magyar Természetvédők Szövetségét (MTvSz), hogy közreműködjön a ROP-hoz érkező pályázatok környezeti fenntarthatósági értékelésében. Az Európai Unió előírása, hogy az uniós forrásokhoz kapcsolódó pályázatoknál figyelembe kell venni a tervezés során a környezeti fenntarthatóság kritériumait és azt értékelni kell. Az MTvSz megkereste tagszervezeteit az egész ország területéről és szakértőket kért fel a közreműködésre. Így elérhető, hogy minden pályázatot lehetőség szerint a helyismerettel rendelkező régióbeli szakértő értékeljen. Az értékelőknek lehetőségük van a pályázatokat jóváhagyni, hiánypótlásra visszaküldeni vagy elutasítani. A civil szervezetek részvétele a bírálati folyamatban helyismeretet, pártatlanságot és a környezeti szempontok figyelembe vételének lehetőségét jelenti.

Lengyelország: Civilek részvétele a Kohéziós Alap működésében

Lengyel környezetvédő civil szervezetek lehetőséget kaptak két, a Kohéziós Alap működtetésében közreműködő Irányító Bizottságban való részvételre. A környezet és a gazdasági minisztériumokban működő bizottságok értékelik azokat a beruházásokat, melyek a Kohéziós Alapból kívánnak forráshoz jutni. A végső döntést a miniszterek hozzák meg, a bizottságok ajánlása alapján. Általában elmondható, hogy a döntés során figyelembe veszik a bizottságok javaslatait.

A demokratikusan választott civil képviselők az értékelési folyamat során számos hiányosságot tapasztaltak. A beruházásokhoz kapcsolódó dokumentumok sokszor hiányosak, fontos adatok nem voltak megtalálhatóak, vagy ellentmondások voltak. Ilyenkor számos esetben a képviselők megkeresték a helyi adottságokat legjobban ismerő civil szervezeteket és tőlük szerezték be a hiányzó adatokat, vagy kérték véleményüket. A civilek javaslatára egy külön bizottsági ülést is összehívtak, ahol a projekt-kiválasztási rendszer problémáit kívánták orvosolni (világos kiválasztási kritériumok hiánya, felelősségi kérdések tisztázatlansága, ellentmondásos információk sokasága). Ennek következtében a rendszert néhány ponton javították, de a helyzet természetesen még távolról sem tökéletes.

Litvánia: Számítanak a civilek véleményére egy ISPA által támogatott hulladéklerakó tervezésében

Litvániában tíz az Európai Unió követelményeinek megfelelő hulladéklerakót szándékoznak építeni. Mikor Vilnius és a szomszédos települések hulladékát befogadó lerakót elkezdték tervezni, meghívták a folyamatba a civil szervezeteket is. A Litván Zöld Mozgalom (LZM) kérte megfigyelői státusú felvételét a beruházást felügyelő Projekt Monitoring Bizottságba, és azt el is fogadták. Az LZM számára a legfontosabb a megfelelő módon lebonyolított Környezeti Hatásvizsgálat és a társadalmi részvétel megszervezése volt. A lerakó kialakításának helyszínéül két terület is felmerült. Az LZM ezek közül egy már felhagyott ipari területet tartott a legmegfelelőbbnek, a zöldmezős helyszínnel szemben. Véleményüket érvekkel alátámasztva hivatalos formában is benyújtották a Monitoring Bizottság számára. Ez a vélemény a helyi lakosság nyomásával kiegészítve fontos tényező volt abban, hogy a lerakó a volt ipari területen került kialakításra. Ebben az esetben a civilek bevonása nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy az egyik legnagyobb természeti kincsünkkel, a termőfölddel kapcsolatos döntés átlátható módon került meghozatalra.

Litvánia: Civil nyomásra átlátható és szabályos közbeszerzési folyamat

Kaunas és más litván városok jelentős környezeti terhelést jelentenek a folyókra és a Balti-tengerre. Számos helyen uniós források felhasználásával épül ki a szennyvíztisztító rendszer, melyet környezetvédő civil szervezetek már évek óta szorgalmazznak. A Kaunas-i biológiai szennyvíztisztító mű előkészítése során számos híresztelés kelt lábra az átláthatatlan folyamatokról és a nyertes cég kiválasztásával kapcsolatos esetleges szabálysértésekről. Mikor a litvániai Atgaja civil szervezet részletesen megvizsgálta az ügyet, számos szabálytalanságot észlelt nemcsak Kaunasban, hanem a máshol tervezett hasonló szennyvíztisztítók beruházásaival kapcsolatban is. Miután az Atgaja értesítette a hatóságokat, a médiát és tüntetést szervezett, a hatóságok megsemmisítették az addigi döntéseket. Ezt leginkább azért tették, mert féltek, hogyha a híresztelések igaznak bizonyulnak az ország elveszítheti az uniós forrásokat. Igaz, hogy a megvalósítás késett, de a civil szervezetnek köszönhetően a lehetséges szabálysértéseket megelőzték és a folyamatokat átláthatóbbá tették a jövőbeni EU által finanszírozott beruházásokkal kapcsolatosan is.

Szlovákia: Anti-korrupciós intézkedések egy civil szervezet nyomására

2001. márciusában az uniós forrásokkal kapcsolatos sorozatos visszaélés után robbant ki a korrupciós botrány. Az átláthatatlan működés hozzájárult ahhoz, hogy néhány ember az uniós pénzeket az általuk kiválasztott cégeknek és maguknak juttathatták. A média és a civil szervezetek leleplezései nyomán teljesen lecserélődött Szlovákiában az EU alapokkal foglalkozó hivatalok vezetősége. Ezután a CEPA civil szervezet, amely a leleplezések egyik elindítója volt, egy nemzeti civil monitoring csoport létrehozását kezdeményezte. A jelenleg 20 szervezetet összefogó csoport rendszeresen találkozik, kicseréli információit, független információt nyújt a médiának, önkormányzatoknak, lakosságnak az EU alapok működésével kapcsolatban, valamint jogi javaslatokat tesz. Az eddig tett jogi javaslatait a szlovák kormány 2004 augusztusában elfogadta, azokat kötelezővé tette a közreműködő hatóságoknak. Ennek következtében Szlovákia a korrupcióval kapcsolatosan negatív példából pozitívvá vált.

Igény a civil szervezetek megerősítésére

Az EU alapokkal kapcsolatos folyamatokban való részvétel jelentős tapasztalatokat, technikai tudást kíván és általában jelentős mennyiségű dokumentum elolvasását jelenti. A civilek a különböző bizottságokban sokszor kapnak elismerést konstruktív, konkrét ismereteken alapuló hozzáállásukért, munkájukért. Ennek ellenére

A nyilvánosság ereje

kapacitásai sajnos erősen végesek. Általában még közvetlen költségeiket (utazás, szakértők) sem fedezik. Az állami hivatalokkal ellentétben az alapok technikai segítségnyújtás kerete számukra nem elérhető.

Amint egyre több hivatal ismeri fel a partnerségi programok előnyeit és nyitja meg az utat a civilek számára, ez a korlátozott kapacitás egyre inkább a valós részvétel gátjává válik. Hiába a partnerséget egyre jobban vezérlő jogszabályok, a kapacitások építése és források elérhetővé tétele nélkül ez önmagában nem lesz eredményes. Annak elkerülésére, hogy a részvétel ne hiúsuljon meg a források hiánya miatt, a civileket kapacitás-építéssel, képzésekkel, közvetlen költségeik fedezésével támogatni kell. Jó példa lehet erre a lengyel kormány nemrégiben tett kezdeményezése, mely a 2007-2013-as időszakban egy Civil Társadalom Operatív Program indítását tervezi.

Ajánlások

1. A részvételi elv definíciójának megfelelő módon kell megjelennie a nemzeti jogszabályokban. Mivel az EU által támogatott beruházások többségének jelentős környezeti hatása van, a környezet és természetvédő szervezeteket érintett partnereknek kell tekinteni.
2. A korrupció megelőzésére hatékony intézkedéseket kell életbe léptetni, hasonlóan Szlovákiához. A civil szervezeteknek megfelelő jogszabályokkal nagy szerepük lehet az intézkedések hatékonyságának ellenőrzésében.
3. A civil szervezetek bevonása során elengedhetetlen, hogy a vélemények kicserélése érdekében a témának megfelelő testületek álljanak fel (bizottság, fórum, munkacsoport). Fontos, hogy a testületek megfelelő jogi alapokon, lefektetett szabályok mellett átláthatóan és demokratikus módon működjenek.
4. A civil szervezeteknek világos szabályokat kell lefektetniük a különböző testületekbe történő személyi delegálásokról. A hivataloknak elő kell segíteniük ezeket a folyamatokat és a civil szervezetekre hagyni a képviselők kiválasztását. Ez elősegíti a delegáltak legitimitásának elismerését is.
5. A civil képviselők részvétele nem lehet eseti vagy informális. Ezért fontos, hogy a részvétel dokumentált legyen és a képviselők javaslatait is hasonló módon kezeljék. A különböző programokkal, tervekkel kapcsolatos civil javaslatokra hivatalosan reagálni kell. Ezért fontos, hogy a dokumentumok végső változatába ne csak a javaslatok összefoglalása kerüljön bele,

hanem az is, hogy ezeket mi módon vették vagy nem vették figyelembe és miért.

6. A tervezési időszak elején nyilvánosságra kell hozni a társadalmi részvétel tervét és ütemezését. A nemzeti hatóságnak létre kell hozni egy világos és átlátható honlapot, ahol rendszeresen közzé teszik a tervezéshez kapcsolódó dokumentumokat, munkaanyagokat. Közzé kell tenni a társadalmi részvételért felelős részleg és az érintett munkatársak elérhetőségét. A tervezési anyagokban bekövetkező sűrű és követhetetlen változás is nagymértékben megnehezíti a véleményező munkáját. Előfordul, hogy a civil szervezetek egy előző változaton dolgoznak, mikor a hivatalokban már egy következő változat készül. Ezért is nélkülözhetetlen az átlátható és világos tervezési folyamat.
7. A tervezési folyamat során a társadalmi részvétel nemcsak az információkhoz való hozzáférést és a dokumentumok véleményezését jelenti, hanem garantálni kell a demokratikusan választott civil képviselők tervezői munkacsoportokban való közvetlen részvételét is. A környezetvédő civil szervezeteket nemcsak a környezetvédelmi, hanem az összes munkacsoportba meg kell hívni, ahogy azt a környezetvédelem horizontális integrációja megköveteli.
8. A tervezési dokumentumok tartalmát meghatározó jogszabályoknak biztosítania kell azt, hogy a projekt kiválasztási kritériumok a tervek kötelező részévé váljanak.
9. A tervezési dokumentumokhoz mind az ex-ante értékelést, mind a stratégiai környezeti vizsgálatot el kell végezni. Ez bizonyos tekintetben azonos tevékenységeket jelent. Az átfedések elkerülése végett integrálni kell a két folyamatot. Ez a megoldás hozzájárul az ellentmondások elkerüléséhez és a közpénzek hatékonyabb felhasználásához.
10. A stratégiai környezeti vizsgálatot úgy kell lefajtatni, hogy az a tervezés összes lépéséhez kapcsolódjon a kezdetektől, valamint nyitott legyen a társadalmi részvétel számára. A demokratikusan megválasztott környezetvédő civil képviselőket közvetlenül be kell vonni az SKV munkacsoportba. Az SKV-t és az egyes konkrét beruházásokkal kapcsolatban a KHV-t úgy kell elvégezni, hogy nemcsak egy előre meghozott döntés alátámasztására szolgáljanak, hanem valódi alternatívákat vizsgáljanak meg.
11. A környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezeteknek az összes érintett EU alapokkal kapcsolatos tanácsadó testületben helyet kell kapniuk. A környezetvédelmet, mint horizontális témát az alapok összes területébe integrálni kell.

12. A demokratikusan választott civil képviselőknek, - akik a társadalom egy meghatározott részét képviselik - teljes, szavazati jogú tagságot kell kapniuk az összes testületben, az eddig gyakoribb megfigyelői státusz helyett.
13. Általában a civilek és köztük a környezetvédő civil szervezetek pozíciója a különböző EU alapokkal kapcsolatos testületekben nem túl erős. Ezért a döntéshozatal módja döntő fontosságú. Ilyen szempontból a konszenzussal meghozott döntés a legjobb, habár a konszenzus elérése sokszor problematikus. Ezért hasznos egy fokozatos rendszer bevezetése. Mikor a konszenzus elérése lehetetlennek látszik, második lépésben a minősített többség is elégséges a döntéshez.
14. Az EU alapok tervezési, végrehajtási és ellenőrzési tevékenysége jelentős forrásokat követel a civil szervezetektől. Ezért elengedhetetlennek látszik, hogy a technikai segítségnyújtás egy elkülönített keretből kerüljön támogatásra a még hatékonyabb részvétel.

A nyilvánosság ereje

További információ

Magyarul

A Strukturális Alapok és a Fenntarthatóság
Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest, 2004.
<http://www.mtvsh.hu/terfejl/doc/Regpolbooklet.pdf>

Társadalmi részvétel a területfejlesztésben a fenntarthatóságért
Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest, 2004.
http://www.mtvsh.hu/terfejl/doc/phare_zarotanulmany.pdf

Stratégiai Környezeti Vizsgálat
Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest, 2003.
<http://www.mtvsh.hu/kiadvanyok/SKVKonyv.pdf>

Angolul

Best Available Practices: Public Participation in Programming, Implementing and Monitoring EU Funds. CEE Bankwatch Network, Friends of the Earth Europe, Institute of Environmental Economics, September 2004.
http://www.bankwatch.org/publications/studies/2004/best_practices_10-04.pdf

Making EU Funds Work for People and the Environment: Case Studies from Central and Eastern Europe. CEE Bankwatch Network & Friends of the Earth Europe, June 2004.
http://www.foeeurope.org/publications/2004/eu_casestudies_June2004.pdf

Billions for Sustainability? Lessons learned from the use of pre-accession funds. CEE Bankwatch Network & Friends of the Earth Europe, November 2002.
http://www.foeeurope.org/publications/2002/Billions_for_sustainability.pdf

MAGYAR TERMÉSZETVÉDŐK SZÖVETSÉGE

1091 Budapest, Üllői út 91/B | Tel:216-7297 | e-mail:info@mtvsh.hu | www.mtvsh.hu
Kérjük támogassa munkánkat adományával!
Bankszámlaszám: 11709002-20120887 | Adószám: 19014654-2-43

10 ok az EU-s alapok működtetésében való társadalmi részvétel megerősítéséhez

A társadalmi részvétel az EU-s alapok működtetésében:

- 1 Növeli az átláthatóságot és megelőzi a korrupciót.
- 2 Ellensúlyozni tudja az építőipari lobb aránytalanul nagy befolyását.
- 3 Hozzájárul, hogy jobb minőségű projektek jussanak támogatáshoz és elősegíti az abszorpciós képesség növelését.
- 4 Segít a korlátozott kapacitásokkal rendelkező nemzeti hatóságoknak.
- 5 Független szakértelmet és számos különböző fontos közérdeket jelenít meg, mint például: környezetvédelem, esélyegyenlőség, szociális kérdések, fogyatékkal élők jogai.
- 6 Hozzájárul az adófizetők pénzének hatékonyabb elköltéséhez.
- 7 Hozzájárul a demokratikus és részvételen alapuló politikai közélet kialakulásához.
- 8 Hozzájárul ahhoz, hogy az emberek a magukénak érezzék a fejlesztéseket.
- 9 Hozzájárul a decentralizációhoz.
- 10 Feltétlenül szükséges, figyelembe véve az Uniótól érkező források radikális bővülését 2007- től.

